

Mgr. Zdeněk Ludvík
Fakulta sociálních věd UK v Praze
Institut politologických studií

Teoretické školy mezinárodních vztahů a jejich odraz v typologiích strategických přístupů proti násilným nestátním aktérům

Úvod

Mezinárodněpolitická realita 21. století nás nutí upírat pozornost především dvěma směry. Tím prvním je otázka změny polarity mezinárodního systému a transformace povahy mezinárodního řádu a druhým problematika násilných nestátních aktérů (dále VNŠA)¹ schopných teritoriálně i funkcionálně vytěšňovat stát a na jeho místě zavádět vlastní způsob vládnutí založený na uplatňování brutálního násilí a prosazování extrémních ideologií. A právě tato druhá oblast mezinárodní politiky je tématem této statě.

Existence VNŠA je dnes automaticky a nekriticky pokládána za hrozbu mezinárodní i lidské bezpečnosti.² Zvláště pokud se jedná o islamistické a teritoriálně ukotvené VNŠA, jako je tomu v případě Islámského státu, politici hovoří o nutnosti jejich fyzické eliminace jako o jediné možné a v jejich očích i jediné efektivní strategii. Ačkoli islamisté představují z celé množiny VNŠA nejspíše nejzásadnější výzvu pro současný mezinárodní řád, přesto na řadu dalších VNŠA (tj. neislamistickou většinu) nemusí být nahlíženo takto striktně a vedle čistě konfrontační strategie se nabízí širší pojetí spektra možných vztahů mezi státy a VNŠA.

Jednostranné chápání VNŠA jako výlučně protisystémových narušitelů, vůči kterým je třeba vždy zasáhnout silou, aniž se dostatečně berou v úvahu možné pozitivní dopady jejich schopnosti vládnout, je v současném mezinárodním systému naprosto zbytečným defektem, který jen dále prohlubuje společenské problémy spojené s (ne)vládnutím nefunkčních států v oblastech třetího světa a s otázkou odlišně spravovaných území.³ VNŠA totiž nepředstavují homogenní kategorii, která vždy a za všech okolností představuje svému okolí bezpečnostní hrozbu. I když v některých případech tomu tak skutečně je, v řadě dalších VNŠA naopak

¹ Z anglického výrazu *Violent Non-State Actor(s)*. Násilnými nestátními aktéry se rozumí privátní entity, které „jsou 1) ochotné a schopné užívat násilí za účelem dosažení svých cílů a 2) nejsou integrovány do formalizovaných státních institucí“ (SCHNECKENER 2006, s. 25). Lze je typologizovat dle různých kritérií, standardním rozlišením bývá klasifikace podle jejich záměru zachovávat/ měnit politické status quo, vykonávat/nevykonávat teritoriální vládnutí, preferovat užívání fyzického/psychologického násilí, dosahovat primárně politických/ekonomických výnosů. Na základě takovéto klasifikace je možno definovat ideální typy násilných nestátních aktérů: rebely (gerilu, povstalce), milice, kmenové vůdce, warlordy, teroristy, organizované zločince a mafii, žoldnéře a soukromé bezpečnostní firmy a nájezdní lupiče (SCHNECKENER 2006, s. 25-31).

² Srovnej PODDER 2012, s. 2.

³ Viz HERBST 2000, s. 266; CLUNAN a TRINKUNAS 2010a; RISSE 2011.

představují subjekty, které dokáží (jako jediní) bezpečnost poskytovat.¹ Tomu odpovídá i variabilita strategických přístupů, kterých je teoreticky možno proti VNŠA využívat, ačkoli v politické praxi nejsou všechny v plném rozsahu uplatňovány.

Předkládaný článek je teoretickým (neempirickým) přehledovým textem, jehož účelem je zaprvé poukázat, jak se v typologiích strategických přístupů vůči VNŠA odráží teoretické tradice mezinárodních vztahů. Stať chce demonstrovat, že tyto přístupy a od nich se odvíjející konkrétní protiteroristické a protipovstalecké politiky konkrétních států,² nejsou pouhým výsledkem politických debat a kalkulů politického provozu, ale že východiska k jejich formulaci pocházejí z akademického pole, konkrétně z paradigmat důležitých teoretických tradic mezinárodních vztahů – (neo)realistického, neoliberálního a konstruktivistického.³ Bez specifických pohledů různých teoretických škol by ani nebylo specifických strategických přístupů k VNŠA. V textu bude proto nejdříve představen typ interakce aktéra jako klíčové kritérium disciplíny mezinárodních vztahů a následně bude ukázáno, jak odlišné chápání role VNŠA a odlišné chápání možnosti změny typu interakce slouží jako základ pro konceptualizaci jednotlivých strategií.⁴ Poté budou sumarizovány jednotlivé teoretické koncepce možných strategických přístupů vůči VNŠA. Základní definici těchto strategií přinesl Stephen Stedman,⁵ avšak v průběhu času přibývali další autoři (viz níže), kteří tyto strategie dále rozpracovávali a inovovali. V současné literatuře tak existuje relativně široká škála navrhovaných přístupů k VNŠA, aniž by však byla doposud jakkoli uceleně prezentována a hierarchizována. Druhým účelem tohoto textu je tento nedostatek překonat a spektrum možných strategických přístupů souvisle předložit.

¹ CHOJNACKI a BRANOVIC 2011, s. 91.

² Konkrétními politikami států se tento text nezabývá.

³ Text se zde bude zcela záměrně přidržovat rozlišení na teoretické školy a nikoli přímo na jednotlivé teorie mezinárodních vztahů. Samotných teorií či teoretických proudů je v disciplíně mezinárodní vztahy nepřeberně, vždy však vycházejí či jsou zařaditelné do některé z teoretických škol (tradic). Vyjdeme-li např. z klasické příručky teorií mezinárodních vztahů Scotta Burchilla (BURCHILL et al. 2005), nalezneme rozlišení na celkem devět teoretických škol. Avšak u pěti z nich VNŠA nepředstavují těžiště jejich zájmu (marxismus, kritická teorie, postmodernismus, feminismus a zelená teorie), a šestá – anglická škola – představuje v zásadě velmi specifické pojetí v rámci realistické tradice. Zůstávají tedy tři školy, realistická, liberální a konstruktivistická, v nichž se VNŠA nalézají (i když nikterak rozsáhle) v hledáčku výzkumné analýzy.

⁴ Kritéria pro klasifikaci teoretických paradigmat v mezinárodních vztazích je možné nalézt nespočet. Zde volené kritérium typu interakce je voleno proto, že každé ze strategií je vlastní určitý typ přístupu k VNŠA a současně určitý typ jednání je v každém konkrétním teoretickém paradigmatu nahlížen jako klíčový s ohledem na povahu mezinárodního systému. Typ interakce tedy představuje průsečík mezi strategiemi proti VNŠA a teoretickými tradicemi mezinárodních vztahů.

⁵ STEDMAN, 1997, s. 5-53.

Interakce aktéra a nazírání VNSA v paradigmatech teorií mezinárodních vztahů

V mezinárodních vztazích je za jeden z důležitých definičních znaků, které spoluurčují povahu mezinárodního systému, považován způsob, s jakým aktéři¹ vstupují do vzájemných interakcí, chtějí-li dosáhnout svého politického cíle. Jednání aktérů a jejich interakce „mohou mít tři možné podoby: kooperaci – konkurenci – konfrontaci“.² Konfrontace znamená, že každý aktér postupuje individuálně za účelem zisku statku, o který usilují i jiní aktéři. Aktér dociluje svého cíle na úkor cílů ostatních, což sebou nese nevyhnutelnost konfliktu. Při konkurenci aktér taktéž postupuje individuálně za účelem zisku statku, o který usilují i jiní aktéři, avšak aktér dosahuje svého cíle „jen“ v rozporu s cíli ostatních. Jinak řečeno, všichni aktéři dosáhnou částečně svých cílů, přičemž zde existuje latentní hrozba propuknutí konfliktu. Kooperace (spolupráce) představuje situaci, kdy všichni aktéři postupují společně při dosažení zisku statku. Aktér dosahuje svého cíle ve shodě (harmonie zájmů) s cíli ostatních. Za trvání této konfigurace je konflikt vyloučen (nepravděpodobný). Ústřední význam typu každé z interakcí a možnost změny typu zastávané interakce je však nahlížena v přístupech jednotlivých teoretických škol rozdílně a proto také lze v rámci těchto škol nalézt i rozdílné vymezení přístupů k jednání s VNSA.³

(Neo)realismus

V realistickém pojetí mezinárodních vztahů má typ interakce aktéra konfrontační povahu. Mezinárodní systém je charakterizován nepřetržitým nepřátelstvím a rivalitou mezi racionálně uvažujícími aktéry a jakákoliv spolupráce je v něm vyloučena. Násilí představuje jeho nevykořenitelnou součást a jeho přímé použití či hrozba jeho použitím tvoří nejvýznamnější nástroj pro ovlivnění chování jiných aktérů.⁴ Realismus proto vidí konfrontaci jako objektivní a racionální kategorii reagující na vnější podněty. Tato kategorie v sobě zahrnuje primárně fyzickou a politickou ochranu a bezpečnost aktéra, poněvadž prvořadým motivem aktéra je jeho přežití v anarchickém prostředí. Ačkoliv aktér může být motivován i agendami nízké politiky (např. ekonomickými, identitárními apod.), vždy jim však předchází agenda bezpečnostní (vysoká politika).⁵ Jinými slovy, aktér je v realistickém pojetí pojímán unitárně, bez vnitřních rozporů a ideových rozepří, a jeho klíčovou motivací je usilování o maximalizaci vlastní moci a bezpečnosti (výlučně v podobě relativního výnosu). Pro záměr tohoto textu je nejdůležitější skutečnost, že jednání aktéra je

¹ Tato stať vychází z modelu, který má VNSA za entitu funkčně srovnatelnou se státem legitimně usilujícím o svrchovanou kontrolu nad teritoriem a poskytujícím sady veřejných statků a sociálních služeb. Podobně jako stát i VNSA v prostředí mezinárodního systému usiluje o zabezpečení svých potřeb a podobně jako stát je i VNSA vybaven schopností artikulace svých motivací. Srovnej JACKSON a ROSBERG 1982, s. 2; KINGSTON a SPEARS eds. 2004a; WEINSTEIN 2007, s. 36-37; SCHNECKENER 2009, s. 7; MANDEL 2013, s. 2, 72; TILLY 1999, s. 172; MAMPILLY 2011, s. 35, 39, 61 a násl.; RENO 2001, s. 203; MIGDAL 2004, s. 22.

² ROMANCOV 2013; srovnej MSMW 1985 a MILLER 2002, s. 113.

³ SCHNECKENER 2009, s. 19-24.

⁴ BARNETT a DUVALL 2005, s. 40, 50; srovnej DAHL 1957, s. 202-203.

⁵ DRULÁK 2003, s. 59; DONNELLY 2005.

neměnné v tom smyslu, že vždy bude definováno pouze mocensky.¹ Proto i ovlivnění aktéra může probíhat jen v silové dimenzi (moc donucením).

Realistická škola chápe VNSA jako okrajové aktéry, kteří na vztahy mezi státy buď nemají zásadní vliv, nebo jsou vnímáni pouze jako prostředníci států. To znamená, že státy nestátní ozbrojené skupiny kontrolují a v případě nutnosti je korigují fyzickou silou. Obecně je možné tento přístup identifikovat jako aplikaci komplexu zahrnující přímé násilí, odstrašení, přinucení a odrazování.²

Zásadní nevýhodou silového realistického přístupu je skutečnost, že pod fyzickým tlakem mají sice VNSA sklon měnit svou strategii, ale jejich daná preference zůstává obvykle nezměněna a naopak jejich pozice se může ještě více posunout k tvrdší linii než předtím. Věrným příkladem je Islámský stát v roce 2016, kdy pod fyzickým tlakem (do značné míry) opouští svou dosavadní strategii vedení otevřených vojenských operací a uchyluje se k taktice boje ve městě a teroristických útoků, přičemž ale svůj původní politický cíl (vznik chalífátu) zdaleka neopustil a naopak k němu (lze říci nově) přiřadil provádění útoků v západní Evropě.³

(Neo)liberalismus

Hlavním obsahem interakce definované v tradici neoliberalismu je konkurence aktérů ve dvou důležitých sférách - ekonomické (nízká politika) a bezpečnostní (vysoká politika). Vysoká politika má však v neoliberalním pojetí, na rozdíl od realistického paradigmatu, jak materiální, tak ideovou dimenzi. Bezpečnost lze zajistit sice také např. zbrojením, ale je rovněž expanzí idejí (ideologie) - viz teorie demokratického míru. Pro obě sféry platí, že i v prostředí systémové anarchie existuje možnost trvalé spolupráce, dojde-li k překonání obtíží kolektivního jednání.⁴ K nim patří tzv. problém souladu (správný výběr z několika možných strategií) a problém při spolupráci (náchylnost k porušování dohod).⁵ Navzdory anarchickému prostředí tak mohou aktéři spolupracovat a získávat vyšší výnosy, než kdyby se navzájem stále pouze utkávali. Konflikt nastává jen tam, kde se aktéři nedohodli, ačkoliv se jejich zájmy třeba i překrývají.⁶ Cestou k odstranění problémů kolektivního jednání je vyjednávání, při němž dochází k usměrňování očekávání aktérů a je vybírána společná „správná“ strategie. Motivací ke kooperaci je výše (absolutních) výnosů a hrozba vyloučení z výhodné spolupráce (tzv. stín budoucnosti).⁷ Pro záměr tohoto textu je významné, že jednání aktéra v pojetí neoliberalismu není pevně dáno a může se přechylovat mezi motivací vymezenou bezpečnostně (mocensky) a motivací vymezenou ekonomicky a ideově (maximalizace vlastních výhod/vlastního bohatství). Jinak řečeno, na bezpečnostní dimenzi motivace aktéra neoliberalismus

¹ MORGENTHAU 1985, s. 5.

² Blíže LEBOVIC, 2007.

³ Plánovaný chalífát nezahrnuje atlantické oblasti západní Evropy jako je Francie, Belgie a nezahrnuje ale ani Německo; tedy státy, které byly v letech 2015/16 zasaženy teroristickými útoky provedenými (zřejmě ve většině případů) Islámským státem nebo jeho (zmanipulovanými) sympatizanty (ať už s vědomím Islámského státu či bez něho).

⁴ WHYTE 2012; AXELROD a KEOHANE 1985; JERVIS 1999; KEOHANE 1984, s. 18-25, 67-69.

⁵ STEIN 1982.

⁶ JERVIS 1999, s. 45, 47.

⁷ AXELROD a KEOHANE 1985, s. 232-234.

neklade nejvyšší důraz. Ovlivnění aktéra tak může probíhat i v nesilové dimenzi (institucionální moc).

Neoliberální přístup vidí nestátní aktéry jako nedílnou součást mezinárodního systému, na které mohou státy působit nenásilnou cestou. Nestátní aktér je chápán v logice domácí analogie nikoli jako unitární aktér (tzv. černá skříňka), ale jako sociální skupina s vnitřně členěnou dynamikou, kdy jsou vůdci pod tlakem skupiny, aby dosáhli cíle, které si skupina vytyčila. Současně motivace VNŠA páchat násilí jsou chápány jako forma reakce na určité možné křivdy a eventuálně oprávněné politické požadavky sociální skupiny. V takovémto pojetí mohou být spory řešeny skrze vyjednávání a vůdci mohou být vnímaví k podnětům a zárukám, jichž může být skrze vyjednávání dosaženo. Vyjednávání zde představuje klíčový mechanismus, kterým může být dosažen dlouhodobě udržitelný výsledek.¹

Za vyjednávání lze označit takový proces, „*skrze nějž aktéři usilují o dosažení dohody*“.² Ne každá situace je ale vhodná pro uplatnění vyjednávání. Zásadním předpokladem vyjednávání je sice existence potenciálně konfliktních zájmů aktérů, ale zároveň mezi aktéry musí existovat obecný vzájemný soulad - a to vědomí možné dosažitelnosti vyšších výnosů než cestou konfrontace. Nastane-li taková skutečnost, pak se otevírá prostor k zahájení vyjednávání: Aktéři chtějí vzájemně těžit z volby takového řešení (z množiny mnoha možných řešení), které jim poskytne nejoptimálnější výnos, avšak nevědí, jak přesně k takovému ideálnímu řešení dospět. Vyjednávání má právě nalézt pro všechny výhodnou cestu k výnosům. Principem samotného vyjednávání je nalezení kompromisů, ústupků a kompenzací mezi aktéry. Kompromis je spojen především s dohodou aktérů ve sporné záležitosti, kompromisy a ústupky pak představují tzv. propojování oblastí, kdy aktér ustupuje v pro něho méně významné oblasti, aby naopak získal ústupek protistrany v pro něho více významné oblasti.³

Je-li takto neoliberálně pojaté aranžmá vyjednávání kontinuálně uplatňováno, existuje předpoklad, že postupně vyvstanou dostatečné podněty pro změnu preferencí VNŠA a následně i pro změnu jejich vystupování, což umožní vytvořit takové politické prostředí a takové institucionální uspořádání, které již umožňuje mírové soužití doposud znesvářených sociálních skupin. Institucionalizované aranžmá dokáže vytvořit prostředí „trvalých rámců sdílených očekávání“, v nichž nekonfrontační povaha interakcí může přetrvávat i navzdory zhoršujícím se vztahům mezi aktéry.⁴ Neoliberálně chápané zvládnutí nestátního násilí tudíž představuje model, kdy po jistě nelehkém a složitém hledání řešení je ale následně situace v dlouhodobé časové perspektivě stabilizována, aniž by už bylo třeba (na rozdíl od realistického přístupu) stále dalších vnějších zásahů.

Aktérem, který skrze vyjednávání změnil své preference, je kupříkladu severomalijské uskupení *Mouvement national pour la libération de l'Azawad* (MNL - Národní hnutí pro osvobození Azavadu). Jde o původně striktně secesionistickou organizaci, která postupně vtažením do rozhovorů s malijskou vládou a se zprostředkovatelem (Burkina Faso) opustila maximalistickou pozici požadavku vzniku

¹ SCHNECKENER 2009, s. 22-23.

² MUTHOO 1999, s. 2.

³ MUTHOO 1999, s. 1-2; WIEGAND 2011, s. 42, 48.

⁴ JERVIS 1999, s. 51, 53.

samostatného státu - Azavadu - a nyní usiluje „jen“ o určitou míru autonomie v rámci malijského státu. MNLA tak především díky vyjednávání přestalo být Malijské republice velmi vážnou hrozbou její bezpečnosti a územní celistvosti a zároveň se stalo aktérem, který díky změně preference přestal používat násilí jako primární nástroj k prosazení vlastních cílů.

Konstruktivismus

Konstruktivistický přístup spatřuje kooperativní interakci jako úzce navázanou na identitu aktéra a tudíž za intersubjektivně a myšlenkově podmíněnou. Odmítá trvalost a neměnnost způsobu jednání aktéra, jelikož je determinován sociálními interakcemi a proto se i v čase proměňuje. Klíčovou roli při změně jednání hrají ideje. S jejich pomocí je konkrétní chování aktéra skrze jeho identitu utvářeno a může být ovlivňováno/přetvářeno.¹ Anarchický mezinárodní systém tak nutně nemusí znamenat pouze místo konfliktu a konfrontace. Aktér volí takové konkrétní chování, které bude potřebné pro zachování jeho identity a jehož očekávaný výnos s ním nebude v rozporu. Z toho plyne, že VNSA nemusí být výlučně egoistickými subjekty. Pokud se ztotožní s takovou sdílenou normou, která jim ukládá chovat se vůči ostatním aktérům nekonfrontačně, budou v logice vhodnosti naplňovat svou identitu např. i entuziastickým chováním, tzn., budou jednat v souladu se svým přesvědčením a příznivě hodnotit předpokládaný výsledek (VNSA svým jednáním nebudou dosahovat maximálních materiálních výnosů, avšak budou jim posilovat obecný respekt k dané normě; tím si zajistí, že i ostatní aktéři vůči nim budou vystupovat podobně, tj. nekonfrontačně).

Tyto skutečnosti jsou pro záměr tohoto textu důležité. Jestliže motivace VNSA je myšlenkové povahy a není dopředu daná, lze tudíž na VNSA normativně působit, aby si osvojili nová a na určitých principiálních idejích založená pravidla chování. Ideje tak mají konstitutivní význam jako možný prostředek k samostatnému přehodnocování vlastního jednání aktérů (strukturální/produktivní moc).²

Konstruktivisté vidí nestátní aktéry jako nedílnou a současně nezávislou součást mezinárodního systému (koncepte multicentrického světa), jelikož jejich postavení nevyplývá z právního statusu, ale ze schopnosti vstupovat do interakcí s jinými aktéry. I když formálně spadají pod pravomoc států, jejím dopadům dokáží unikat a jí navzdory dosahují svých cílů. Konstruktivistické přístupy kladou důraz na roli argumentace a přesvědčování, jakož i na procesy transferu norem, jelikož předpokládají, že VNSA mohou být ovlivněni normami a argumenty, protože jim není lhostejný jejich veřejný obraz, jejich autorita a jejich zdroje legitimacy. VNSA si podle konstruktivistů mohou osvojit nové identitární sebepojetí (jako např. být mírumilovnou sociální skupinou) a od něho odvozené nové normy chování (jako např. nepoužívat ozbrojené násilí).³

Důležitým procesem na poli přeměny identit a osvojování si norem je socializace. Tou se míní přivyknutí si aktéra na novou normu. Jde o proces, jímž

¹ REUS-SMIT 2005, s. 195-197; WENDT 1992; WENDT 1999, s. 240, 243; BLUMER 1986, s. 2 a násl.

² Ke konceptům donucovací, institucionální, strukturální a produktivní moci viz BARNETT a DUVALL 2005.

³ SCHNECKENER 2009, s. 23-24.

jeden subjekt předává svůj kód chování jinému subjektu, čímž je přijímající subjekt veden k osvojení si norem a pravidel subjektu předávajícího.¹ Změna chování skrze socializaci se může odehrávat cestou mechanismů přesvědčování (důraz na konání správných věcí), napodobování (hraní rolí - aktivní osvojování si role jiného aktéra), sociálního učení (ztotožnění se s novým pojetím vidění a chápání světa) a kulturního splývání (akulturační tlaky sociálního prostředí).²

V případě VNŠA je cílem jejich socializace dosažení dlouhodobě trvajících stavů, kdy si tito aktéři osvojí takové normy a pravidla chování, že přestanou představovat bezpečnostní hrozbu svému okolí. Ačkoli procedura socializace VNŠA je zdoluhavá, nejistá výsledkem, náročná na nasazení socializujících aktérů a v případě výslovně predátorských VNŠA nepoužitelná, hluboká přeměna vnímání světa, kterou socializovaný VNŠA podstupuje, však v případě pozitivního výsledku znamená dlouhodobou a stabilní proměnu aktéra a tím i dlouhodobě stabilní řešení bezpečnostního problému.

Socializujícím aktérem je nejčastěji třetí strana (mezinárodní nevládní organizace, některé státy nebo státy vytvářená uskupení). Například v případě hnutí Fatah je to především Evropská unie, která dlouhodobě vyvíjí na toto hnutí socializační tlak. Fatah v zásadě opustil roli VNŠA a osvojil si identitu, v níž násilí nefiguruje jako primární nástroj a naopak v ní dominuje role politického aktéra a prvek státnictví svého druhu (papalášství). Došlo tak k důležitému přerodu aktéra - z narušitele k aktéru vykazujícímu aktivity vládnutí.³

Strategické přístupy k VNŠA: od eliminace až po uznání

Absence vměšování

První strategií, jak zvládat nestátní násilí, je absence vměšování. Vychází z pojetí klasického realismu, který považuje mezinárodní systém za otevřenou arénu, která je naprosto anarchická a vítězí v ní ti aktéři, kteří se dokáží silově prosadit oproti aktérům slabším.⁴ Realisté současně vnímají násilný konflikt jako optimální cestu k řešení sporů.⁵ Nezasahování do probíhajících násilných konfliktů proto „*může vyřešit politické spory a vést k míru ... [jelikož] ... urovnání sporů se stává atraktivnější než další boj*“.⁶ Umožnění VNŠA prokázat jejich empirické schopnosti vede v důsledku k míru, k vytvoření účinného bezpečnostního aparátu a k institucionalizovanému systému vládnutí v rámci území, které vítězný VNŠA kontroluje. Násilné konflikty tak umožňují reálnou politickou reorganizaci společnosti podle skutečného mocenského potenciálu zúčastněných aktérů. Rozhodné vítězství jedné ze stran konfliktu vytváří podmínky pro vznik nové společenské smlouvy a od ní odvozené legitimní vlády - vítězný aktér se buď stane reprezentantem zájmů

¹ BERGER a LUCKMANN 1966; WENDT 1999, s. 324; CHECKEL 2007, s. 5.

² GHECIU 2005, s. 88-97; WENDT 1999, s. 325; GOODMAN a JINKS 2004, s. 638-646.

³ Ačkoli bychom v přístupu EU k Fatahu našli i prvky silové a vyjednávací (přinucení, ústupky za úplatu, spoluorganizování rozhovorů mezi palestinskou autonomií a izraelskou vládou).

⁴ Klasický realismus státní a nestátní aktéry explicitně nerozlišuje.

⁵ Viz CARR 1964.

⁶ LUTTWAK 1999, s. 36.

a potřeb obyvatelstva anebo v opačném případě bude čelit jinému nově se vynořivšímu aktéru, který bude zájmy a potřeby obyvatelstva reprezentovat lépe.¹

Výsledkem této strategie má být mezinárodní uznání vítězných VNŠA pro jejich vysokou silově mocenskou schopnost a potenciál vládnutí jako aktérů s kapacitou vytvořit teritoriální stát.² Takovýto stát by díky kapacitnímu aktéru představoval oblast stability (na rozdíl od stávajících nefunkčních států). Výhodou této strategie je, že se jedná o model, který nevyžaduje prakticky žádné zásahy zvenčí (naopak - zdržení se jich), na druhou stranu ale znamená vytvoření politických útvarů, které pro svůj vnitřní charakter a způsob vzniku mohou být pro řadu současných států z normativního hlediska naprosto nepřijatelné.

Ačkoliv by se tedy na první pohled mohlo zdát, že pouhé nekonání ze stany mezinárodního společenství či regionálního uskupení je naplněním této strategie, opak je pravdou (viz Závěr). Za empirické příklady,³ které by mohly být přiřazeny k této strategii, lze považovat protikaddáfiovské libyjské milice (tzv. thowars), od kterých bylo mezinárodním společenstvím (a s jeho tacitní podporou) očekáváno, že se silově prosadí v prostředí nefunkčního státu a jeho funkčnost obnoví, jinak řečeno obnoví stabilitu v oblasti (2011). K tomu ale nakonec nedošlo.

Zadruhé lze tuto strategii do jisté míry demonstrovat na případu Hizballáhu, přesněji řečeno na jeho vztahu s mezinárodními aktéry po roce 2005. Původně nepřijatelná nestátní skupina, která se prosadila na úkor jiných VNŠA i libanonského státu, se v posledním období těší určité míře akceptance ze strany mezinárodního společenství (i když nikoli jednohlasně). Její schopnost poskytovat lokálnímu obyvatelstvu bezpečnost a distribuovat veřejné statky (a tvořit tak vlastně stát ve státě) je chápána do značné míry jako příspěvek Hizballáhu ke stabilitě v oblasti. Mezinárodní společenství zde dává přednost stabilizační roli Hizballáhu tím, že respektuje jeho mocenský potenciál a uznává jeho určitou schopnost státnotvornosti.

Mandátní území a poručnictví

Druhá strategie znamená návrat k v minulosti hojně využívaným modelům mandátních území a poručnictví. Z neorealistickej tradice si přináší chápání státu jako dominantního aktéra mezinárodního systému a z anglické školy blízké pojetí zodpovědnosti mezinárodní společnosti států za udržování a vynucování mezinárodního řádu.⁴ Mezinárodní společnost považuje za svoji povinnost zasáhnout proti aktéru, který přestupuje normy, které mezinárodní společnost konsensuálně respektuje. Princip nadřazenosti jedněch států nad druhými nalezneme i v paradigmatu klasických realistů⁵ a v organické geopolitice.⁶ Koncept zodpověd-

¹ MAMPILLY 2011, s. 35.

² TILLY 1999.

³ Autor děkuje jednomu z anonymních recenzentů za doporučení uvést ke každé ze strategií praktický příklad jejího použití. Avšak vzhledem k tomu, že a) většina ze strategií nebyla dosud v plném rozsahu (tj. tak, jak je vymezuje tato stať) aplikována a že b) čistě ideální typ tvořený pouze jedním přístupem v praxi stěží existuje, bude se jednat o příklady v zásadě pouze ilustrativní.

⁴ Viz BULL 1977.

⁵ Kissingerovy zóny vlivu; viz KISSINGER 1999.

⁶ Hausehoferovy panregiony; viz HAUSHOFER 1928.

nosti za společné udržování řádu v rámci mezinárodního systému, byť založené na dohodě a nikoli mocenském prosazení se, je blízký také idealistické tradici¹ a nyní nově i institucionálnímu neoliberalismu.²

Ve své současné verzi (nové poručnictví) strategie nepočítá s prvoplánovým nasazením síly proti VNSA. Jejím primárním účelem je rekonstrukce řádu a bezpečnosti v nefunkčním státu, na jehož území se VNSA nalézají.³ Premisa této strategie spočívá na argumentu, že mezinárodní přítomnost na území nefunkčních států pomůže obnovit jejich svrchovanou moc a je předpokladem zániku zázemí VNSA a tím pádem jejich úpadku, což vytvoří předpoklady pro demokratizaci a začlenění těchto států do mezinárodního systému jako empiricky plnohodnotných státních aktérů.

Nepochybnou výhodou této strategie je kapacita a znalosti mandátárních sil pro správu a rekonstrukci nefunkčního státu, kdy je tak mezinárodní administrace dobře vybavena pro zabránění pokračování či novému vypuknutí násilí a pro přechod od konfliktu k mírovému uspořádání. Současně se ale jedná o nesnadné řešení. Legitimita rekonstruovaného státu vždy spočívá na obyvatelstvu, a i když vnější síla může společnosti vnutit určitý politicko-organizační model, obyvatelstvo ho nemusí přijmout jako právoplatný. Dále mezinárodní zásah do teritoria formálně svrchovaných států porušuje vestfálský princip nevměšování. A také je zde otázka ochoty států účastnit se mezinárodní administrace v nefunkčním státu. Ta musí mít kapacitu řídit celý stát a míra aktérů s touto dovedností a znalostí je omezená, přičemž svoji roli sehrává i geopolitický aspekt, kdy zapojení konkrétního státu může být ostatními státy vnímáno jako usilování o zisk strategické výhody v oblasti.⁴

Příkladem, jakkoliv nedokonalým, budiž kosovský konflikt, jehož aktivním účastníkem byl VNSA Kosovská osvobozená armáda. Mezinárodní společenství ustavilo Misi OSN v Kosovu (UNMIK, 1999), která měla stabilizovat konfliktem zasažené území. V praxi se tak jednalo o OSN zastřešený protektorát, kde rozhodujícím silovým elementem byly zplnomocněné jednotky NATO (KFOR).

Pro koncept nového poručnictví lze poukázat na Misi OSN v Libérii (UNMIL, 2003), jejímž úkolem je podpora stabilizace situace v zemi po dvou proběhlých občanských válkách s aktivní účastí VNSA a vytvoření standardních podmínek pro fungování státu. Cílem je snížení pravděpodobnosti opakování kolapsu státu vlivem VNSA.

Protipovstalecké operace

Třetí strategie, protipovstalecké operace, je obecně uznávaným a v minulosti i současnosti užívaným způsobem zvládnutí VNSA. Má svůj původ v neorealistickém chápání postavení nestátních aktérů v mezinárodní politice. VNSA, kteří vystupují

¹ Zimmerново pojetí kolektivní bezpečnosti; viz ZIMMERN 1935.

² Koncept zodpovědnosti za ochranu; viz BELLAMY 2009 a EVANS 2009.

³ CAPLAN 2005, s. 44. Je ale pochopitelné, že ke střetnutím mezi mandátárními silami a VNSA nicméně může dojít. V takovém případě to znamená zahájení protipovstaleckých operací k eliminaci VNSA.

⁴ CAPLAN 2005, s. 159; CAPLAN 2002, s. 8, 10.

proti vůli státu a jsou hrozbou pro jeho bezpečnost, představují narušitele, které je třeba v rámci zachování rovnováhy moci fyzicky eliminovat.¹

Strategii lze definovat jako sady vojenských jakožto i nevojenských opatření k porážce povstání a odstranění jeho příčin za účelem vytvoření podmínek pro stabilitu v oblasti. Protipovstalecké operace lze rozlišit na protipovstalecký boj zaměřený na nepřítele a na protipovstalecký boj zaměřený na civilní obyvatelstvo. První model chápe protipovstaleckou operaci jako součást konvenčního ozbrojeného konfliktu a primárním úkolem protipovstaleckého aktéra je vojenská porážka VNŠA. Druhý model naopak staví na získání srdcí a mysli obyvatelstva, které představuje klíčovou proměnnou pro úspěch protipovstalecké operace. Odmítnutí loajality a delegitimizace VNŠA a přiřknutí loajality protipovstaleckému aktéru znamená pro VNŠA ztrátu operační a zdrojové základny a tudíž nevyhnutelně i jeho porážku.²

Výhodou této strategie je nepochybně primární zacílení na mocenskou ozbrojenou kapacitu VNŠA a tím i na jeho cílenou fyzickou likvidaci. Po porážce VNŠA se otevírá prostor k obnově dosud nefunkčního státu a k jeho začlenění do mezinárodního systému jako plnohodnotného člena. Vedle toho se ale objevuje řada nevýhod. Mezinárodní protipovstalecká operace opět prolamuje vestfálský princip nevměšování, taktéž absentuje způsob získávání explicitního mandátu k sestavování protipovstaleckých koalic a také je velmi problematické nalézt v potřebný okamžik státy ochotné se podílet na sestavení protipovstalecké koalice.³ Navíc se k této strategii nejmarkantněji váže hrozba opětovného vynoření VNŠA v případě ukončení uplatňování silových opatření a nevymýcení strukturálních příčin jeho vzniku a existence.

V současnosti asi nejznámějším příkladem protipovstaleckého boje zaměřeného na nepřítele je multilaterální postup státních i nestátních aktérů proti Daeši v Levantě. Příkladem mise, kde hrál důležitou roli protipovstalecký boj zaměřený na civilní obyvatelstvo je mise Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (ISAF, 2001) namířená proti afgánskému Talibanu. Současně tato mise má pro svoji činnost mandát Rady bezpečnosti OSN a splňuje tak systémovost opatření proti VNŠA, jak je v tomto textu zdůrazňováno. Výše zmíněná Spojenými státy organizovaná mnohostranná koalice proti Daeši takový status nemá a je důležité v této souvislosti zmínit, že obecně většina protipovstaleckých operací je vedena jednotlivými státy nebo uskupeními států bez mezinárodního (regionálního) mandátu a do značné míry, jak bylo uvedeno, problematizuje základní organizaci mezinárodního řádu stojící na principech Charty OSN. K takovým operacím bez mandátu patří kromě zmiňované operaci proti Daeši také např. americký zásah ve Vietnamu proti severovietnamským komunistickým partyzánům (1965) nebo sovětský v Afghánistánu proti sunnitským mudžahedínům (1979). Z časově méně vzdálené doby lze uvést příklad čadské armády intervenující proti VNŠA Boko Haram na kamerunském a nigerském území (2016). Mezi výjimky misí disponujících určitým stupněm legality patří kupříkladu Mise Africké unie v Somálsku (AMISOM, 2007), která je namířena proti VNŠA Aš-Šabáb a která získala svůj mandát na základě

¹ Viz VINCI 2009.

² KILCULLEN a PORTER a BURGOS 2009, s. 12; MOORE 2007, s. 14; KILCULLEN 2007; BENARD 2015.

³ LUDVÍK 2015; LUDVÍK 2016.

právního mechanismu nastaveného mezi Radou bezpečnosti a míru AU a Radou bezpečnosti OSN, a také např. unilaterální mise francouzské vlády v Mali (Serval, 2013) vedená proti skupinám islamistických VNSA (AQMI, MUJAO, Ansare Dine), která byla legitimizována žádostí malijské strany.

Propojení suverenity

Čtvrtý strategický model představuje opětovné propojení právní a empirické suverenity VNSA. Inspiraci k němu lze nalézt v procesu neoliberalního vyjednávání a kladného přínosu ze zapojení aktérů do institucionální spolupráce.¹

Podle Roberta Jacksona² je nutno chápat suverenitu ve dvou perspektivách. Zaprvé jako suverenitu empirickou (de facto; pozitivní), tj. jako aktérovu schopnost prosadit svůj svrchovaný status tím, že v konkrétním teritoriu dokáže zajišťovat bezpečnost, garantovat vládu zákona a poskytovat veřejné služby (vládnout). Empiricky suverénní aktér dokáže sám o sobě zabezpečit své fyzické přežití, tzn., dokáže i skrze použití násilí vzdorovat vnějším/vnitřním protivníkům a zajistit vlastní autonomii rozhodování. A zadruhé Jackson definuje suverenitu právní (de iure; negativní), tj. situaci, v níž je aktérova existence garantována pouze na základě právní dohody širší skupiny aktérů. Aktér nadaný pouze právní suverenitou nemá způsobilost poskytovat veřejné statky a v případě predátorského charakteru jiných aktérů ani fyzicky přežít.

Nemalá skupina VNSA zavedla efektivní kontrolu teritoria a ustavila sofistikovanou institucionální strukturu, skrze kterou dokáže poskytovat širokou strukturu veřejných statků a s výjimkou mezinárodně-právního uznání vykazuje podobné atributy jako současné státy (silný stát disponuje empirickou i právní suverenitou). Pokud určitý VNSA vykazuje tyto empirické znaky a vyvíjí efektivní systém vládnutí, měly by ostatní státy (mezinárodní společenství) takovému aktérovi učinit nabídku mezinárodně-právního uznání a propojit právní a empirickou dimenzi suverenity.³

Výhodou této strategie je dlouhodobější udržitelnost dosažených výsledků než při pouhém využívání silových nástrojů. Nabídka perspektivy mezinárodního uznání znamená silnou vyjednávací výhodu. Výsledek vyjednávání může rovněž fungovat jako vzor k následování u dalších VNSA. K tomu lze ještě připočítat fakt, že empirickou suverenitou disponují ti nejvíce kapacitní VNSA, tj. aktéři schopní zodpovědně vládnout, a proto se po jejich uznání otevírá řešení problému nedostatečného vládnutí na územích limitované státnosti, kdy VNSA budou schopni garantovat zodpovědnou správu. Určitá nevýhoda zůstává v normativní dimenzi, protože by opětovně řada takto uznaných aktérů mohla vybočovat svým chápáním vládnutí a mohla by být pro řadu států např. ideologicky nepřijatelná (a proto by zřejmě takoví aktéři ani nedosáhli uznání ze strany odmítajících států). Navíc v případě VNSA s nižší mírou empirické suverenity by uznání nepřipadalo v úvahu a tím pádem efekty vyjednávání by se nedostavily a tudíž by se ani komplexně neřešil problém nedostatečného vládnutí v nefunkčních teritoriích.

¹ AXELROD a KEOHANE 1985; JERVIS 1999.

² JACKSON a ROSBERG 1982; JACKSON 1986; JACKSON 1992; CALL 2010, s. 306.

³ SPEARS 2004, s. 16; MAMPILLY 2011, s. 34, 44, 46, 249.

Nejblíže této strategii budou nejspíše případy tzv. neuznaných (de facto) států jako je např. Somaliland nebo Kurdistan. VNSA Somálské národní hnutí v roce 1991 vyhlásil Republiku Somaliland, přičemž institucionálně-organizační struktura Somalilandu se blíží struktuře vestfálského státu. Podobně kurdský VNSA Pešmerga se začlenilo do struktury Kurdské autonomie v severním Iráku, která svou schopností sebeorganizace a vystupováním navenek naplňuje znaky empirické státnosti. Těmto (a dalším jim podobným) aktérům je však dosud navzdory jejich empirickým kapacitám mezinárodně-právní složka suverenity mezinárodním společenstvím stále upírána.

Oproti tomu nalezneme i dva případy, kdy mezinárodně-politická suverenita byla přiznána, avšak nelze u nich hovořit o existenci sofistikované institucionální struktury ani o poskytování široké plejády veřejných statků. Jedná se o VNSA Eritrejská lidově osvobozenecká fronta, který stál u založení Státu Eritrea (1993) a který se o rok později se transformoval v politickou stranu. Druhým VNSA je Súdánská lidově osvobozenecká armáda, který stál u založení Jihosúdánské republiky (2011), a také on se o rok později transformoval v politickou stranu. Oba dva tito zmínění aktéři (či přesněji řečeno oba dva „nástupnické“ mezinárodně-právně uznané státní útvary) však nevytvořili dostatečný stupeň empirické státnosti a tudíž z tohoto pohledu nenaplnují v plném rozsahu kritéria strategie propojení suverenity.

Změna postojů

Pátá strategie představuje vyvíjení tlaku na změnu postojů u kooperativních VNSA a vychází z předpokladu, že státní i nestátní aktéři včetně násilných mohou formálně i neformálně spolupracovat při zajišťování stability, bezpečnosti a poskytování statků a podílet se na transnacionálním bezpečnostním vládnutí. Podnět k formulování této strategie přichází z konstruktivistického tábora a je založen na radikální proměně identity VNSA,¹ v jejímž důsledku mohou být VNSA socializováni do rolí konstruktivních partnerů při lokální i regionální obnově vládnutí a rekonstrukci státu.² Vznik takové spolupráce vyžaduje změnu postojů jak na straně států, tak na straně VNSA - ochotu sdílení moci, spravedlivou dělbu výnosů z vládnutí, opuštění vzájemně nepřátelských vztahů a upuštění od útlaku a vykořisťování obyvatelstva.³ Naprosto klíčovým pro udržení spolupráce je pečlivý výběr nestátních aktérů. Musí se jednat o aktéry, kteří projevují znaky úsilí napravit svůj dosavadní charakter a zanechat svých nelegálních aktivit. Státy naproti tomu musí garantovat nezasahování do sjednaných agend VNSA. Podobně důležité je průběžné monitorování a vyhodnocování chování VNSA. Ukazuje-li se, že VNSA dohody o spolupráci porušují a uchylují se k dosavadnímu způsobu násilného jednání, veškerá spolupráce musí být neprodleně ukončena.⁴

¹ Viz HOFMANN 2006.

² PODDER 2012, s. 5.

³ Účinnou roli v těchto aktivitách sehrávají Mezinárodní výbor Červeného kříže a tzv. Geneva Call, což je mezinárodní nevládní organizace založená za účelem socializace VNSA v oblasti dodržování mezinárodních humanitárních norem. Blíže HOFMANN a SCHNECKENER 2011b.

⁴ MANDEL 2013, s. 77, 205, 210, 219; KINGSTON a SPEARS 2013, s. 192.

Výhodou této strategie je ta skutečnost, že socializace VNŠA povede k trvalé a dlouhodobé spolupráci, a to i s dalšími socializovanými VNŠA na základně pozitivního vzoru a perspektivy mezinárodního uznání. Současně spolupracující VNŠA by z normativního pohledu měli být neproblematictí a jejich změna chování a charakter nově osvojených idejí by mohl být impulsem pro jejich uznání státy. Nevýhodou modelu je absence zvládnání VNŠA, kteří jakoukoli formu spolupráce odmítají, nechťejí se zřici používání násilí a jsou nesocializovatelní. Tam, kde se prolínají nefunkční státy a predátorští VNŠA, není problém absence vládnutí touto strategií vyřešen.

Jako příklad užití této strategie může být již jednou zmiňovaný VNŠA Kosovská osvobozenecá armáda a jeho socializace na kooperativního aktéra po mezinárodním uznání nezávislosti Kosova v roce 2008. Ani tento příklad ale zcela nenaplnuje předpoklady strategie. Ačkoliv Kosovská osvobozenecá armáda (později přejmenovaná na Ochraný sbor Kosova) opustil od explicitního a excesivního používání násilí, novou identitu odstřiženou od jeho násilné minulosti si osvojuje jen postupně a postupně se také učí pohybovat v mezinárodní společnosti. Že tento proces není ještě zcela dokončen, dosvědčuje i skutečnost, že mezinárodně-právní uznání Kosovu nepřiznaly zdaleka všechny státy mezinárodního společenství.

Vliv socializace na hnutí Fatah již bylo zmiňováno výše, nicméně Fatah postrádá mezinárodně-právní uznání celého mezinárodního společenství, které by Palestinské autonomii propůjčovalo status vestfálského státu jako plnohodnotného člena mezinárodního společenství, jakkoliv ho již řada států uznala a disponuje statusem nečlenského pozorovatelského státu OSN.¹

Komplex regulačních mechanismů

Poslední, šestá, strategie kombinuje uplatnění síly, vyjednávání i socializaci. Vychází z úvahy, že „ve většině případů je třeba kombinace přístupů, neboť jak motivační pobídky, tak demotivační překážky jsou nezbytné k dosažení změn v chování, jež případně povedou ke snížení nebo úplnému odmítnutí násilných prostředků“,² poněvadž samotné „(s)ilové opatření je zřídka dostatečné“.³ Ačkoli uplatnění této strategie potenciálně zahrnuje všechny VNŠA, užití nástrojů je již výběrové a lze ho rozdělit do tří skupin. Podle Stephana Walta⁴ na ty VNŠA, kteří mají teritoriálně definovanou podstatu, vytvořili již institucionální strukturu vládnutí a prakticky fungují jako protostát, je třeba uplatňovat postupně všechny tři nástroje. VNŠA je třeba zadržovat, aby se teritoriálně nerozpínali (uplatňování síly), motivovat příslibem budoucího uznání (vyjednávání) a vést k postupnému přivýkání si stávajícím mezinárodním normám a praktikám (socializace). K VNŠA, kteří nevykazují tyto atributy, ale současně nepředstavují hrozbu mezinárodní bezpečnosti ani bezpečnosti státu a jedincům, event. takovou hrozbu představují, ale jsou ochotni ustoupit od přímého a nadměrného používání násilí, lze přistupovat s tolerancí v tom

¹ V případě mezinárodně-právního uznání Palestiny zde existuje ještě jeden důležitý aspekt. Není uznávána důležitým sousedem (Izraelem) a důležitou velmocí (USA), což je v případě vše uvedené Eritreje a Jižního Súdánu neplatí (vznikly na základě konsensu a dohody celého mezinárodního společenství jako celky, tedy vč. jejich sousedů a velmocí).

² SCHNECKENER 2009, s. 24.

³ THOMAS 2015, s. 193.

⁴ WALT 2015.

smyslu, že na ně není třeba uplatňovat sílu, je však nutné zahrnout takové skupiny do procesu vyjednávání a působit na ně socializačně za účelem snížení rozsahu (a finálně úplného opuštění) uplatňování násilí. A ty VNŠA, kteří nevykazují atributy protostátu, nicméně představují hrozbu pro své okolí¹ a trvale odmítají ustoupit od explicitního a excesivního používání násilí, je třeba nekompromisně silovou cestou pacifikovat/eliminovat.²

Výhoda této v řadě poslední strategie spočívá v tom, že i na VNŠA, kteří svůj způsob násilného vládnutí dovedli do vcelku pokročilé organizační formy, lze regulativně působit. Zahrnutí všech skupin VNŠA potom otevírá možnost komplexního řešení nefunkčního vládnutí na územích neovládaných státem. Je nicméně jasné, že i zde se objevuje problém normativního rázu, neboť řada VNŠA může přes pokročilou míru socializace představovat aktéra ne zcela přivyklého mezinárodním normám a praktikám.³

V současnosti tato komplexní strategie čeká na své uplatnění. Nicméně Stephen Walt ji doporučoval užít konkrétně proti Daeši.⁴ Tj. vojensky mu nedovolit, aby mohl dále teritoriálně expandovat mimo již kontrolovaná území, komunikovat s ním o podmínkách akceptování jeho existence (tzn. nutit ho k ústupkům v jeho politických cílech) a současně vyvíjet socializační tlak a demonstrovat mu, že přijetí mezinárodních standardů (tj. chování založeném na opuštění identity VNŠA a přijetí identity kooperativního aktéra) mu přinese naplnění jeho nově definovaného sebepojetí. V případě Daeše již zůstane zřejmě navždy nezodpovězeno, zda by takovéto paralelní užití nástrojů v rámci této strategie přineslo kýžený výsledek (tzn., zda by se Daeš umírnil a v dlouhodobé perspektivě se zařadil mezi členy mezinárodního společenství).

Jak dále Walt naznačuje, několik případů, byť z časově již dosti vzdálenější doby, kdy byla tato strategie uplatněna, existuje. Myslím, že nejilustrativnějším příkladem z nich mohou být sovětsí bolševici a jejich etablování se v mezinárodním systému ve formě státu. Západní svět zde proti bolševikům užil všechny tři nástroje.

¹ Důležitý aspekt strategie představuje rozlišení, kdy VNŠA představuje hrozbu. Užitečný přehled podmínek sestavili Anne Clunan a Harold Trinkunas (CLUNAN a TRINKUNAS 2010b, s. 284-287). Aby VNŠA představoval hrozbu, musí podle obou autorů jeho aktivita zasahovat do oblasti kontroly násilí (fyzicky škodí obyvatelstvu a brání mu ve výkonu jeho práv), zdrojů (snižují schopnost státu získávat příjmy, kontrolovat národní peněžní zásoby, ovlivňují hodnotu měny a obchodní bilanci státu) a normotvorby (vytváří pravidla, která vylučují většinu na úkor menšiny a která porušují současné pojetí lidských práv). Když vliv VNŠA do těchto tří oblastí má nepříznivé důsledky pro bytí člověka a kapacitu státu, pak takový VNŠA znamená hrozbu pro lidskou bezpečnost a bezpečnost státu. Když má navíc jeho aktivita přeshraniční dopady, pak je takový aktér hrozbou pro mezinárodní bezpečnost jako takovou. Budou-li se navíc negativní dopady působení VNŠA vzájemně překrývat, intenzita hrozby, kterou VNŠA představuje, výrazně stoupá.

² LUDVÍK 2015, s. 74.; srovnej STEDMAN 1997, s. 12-16.

³ Nicméně je třeba nezapomínat, že ani v mezinárodním systému nejsou zcela normativně homogenní aktéři. To je např. i případ Sovětského Ruska (a pozdějšího SSSR), které postupně opustilo své nejkrvavější praktiky a postupně se adaptovalo na normy mezinárodního systému, ačkoliv po celou dobu své existence pro celý západní svět představovalo ideově divergentního aktéra.

⁴ WALT 2015.

Zahraniční intervence za účelem zadržení územní expanze bolševiků do celého Ruska byla následována diplomatickým vyjednáváním a zdůrazňováním normativně-behaviorálních praktik mezinárodně-politické praxe, což vedlo k proměně identity bolševiků. Bolševici tak opustili revoluční modus vivendi a transformovali se do formátu pevné organizačně-institucionální společenské struktury státu, který se do značné míry ztotožnil s normami, praktikami a identitami uplatňovanými v mezinárodním systému v rámci mezinárodních vztahů. Jinak řečeno, bolševici opustili strategický přístup VNSA a začali se chovat tak jako se státy obecně chovají.¹ To sebou přineslo vzájemný, byť kvůli divergentním ideologickým doktrínám nepochybně omezený a často velmi nejistý, respekt a koexistenci mezi SSSR a „svobodným světem“.

Tabulka č. 1: Sumarizace teoretických koncepcí strategických přístupů vůči VNSA

<u>Strategie zvládnutí VNSA</u>	<u>Nástroj</u>	<u>Způsob aplikace nástroje</u>	<u>Cíl aplikace nástroje</u>	<u>Efekt na systém</u>	<u>Zvládnutí nezahrnutých VNSA</u>
Absence vměšování	Pasivita	-	Zahrnutí silově kapacitních VNSA do mezinárodního systému	Výběrové uznání svrchovanosti VNSA (výběrová extenze principu suverenity)	Silově nekapacitní VNSA: - eliminování silově kapacitními VNSA <i>nebo</i> - nepředstavují bezpečnostní hrozbu <i>nebo</i> - k eliminaci protipovstaleckou operací vedenou státy
Mandátní území a poručnictví	Užití síly	Univerzálně na všechny teritoria pod formální jurisdikci nefunkčního státu	Mezinárodní obnova vládnutí státu → eliminace VNSA	Prolomení suverenity státu	-
Protipovstalecké operace	Užití síly	Univerzálně na všechny VNSA	Mezinárodní eliminace VNSA → obnova vládnutí státu	Prolomení suverenity státu	-
Propojení suverenity	Vyjednávání	Selektivně na VNSA s empirickou suverenitou	Zahrnutí empiricky svrchovaných VNSA do mezinárodního systému	Výběrové uznání svrchovanosti VNSA (výběrová extenze principu suverenity)	VNSA nepředstavující hrozbu = tolerance VNSA představující hrozbu = eliminace

¹ Je třeba mít na paměti, že moderní vestfálský stát je v mezinárodním systému charakterizován sadou izomorfních materiálních a behaviorálních atributů spojených s konceptem suverenity, teritoriality a nevměšování. Tyto znaky jsou všem státům jedinečně vlastní. Jedná se především o monopol na použití násilí, vytváření institucionalizované organizační struktury, schopnost výlučné kontroly a loajality uvnitř kontrolovaného území, uznání práva na existenci a respekt ze strany vnějších aktérů, resp. poskytování bezpečnosti, redistribuce veřejných statků, regulace společenských vztahů, zapojení se do mezistátních interakcí - vojenské, politické, ekonomické a kulturní diplomacie. Povaha vnitřního (politického) uspořádání státu hraje až sekundární roli.

Změna postojů	Socializace	Selektivně na kooperativní VNSA	Zahrnutí kooperativních VNSA do mezinárodního systému	Výběrové uznání svrchovanosti VNSA (výběrová extenze principu suverenity)	VNSA představující hrozbu = eliminace
Komplex regulačních mechanismů	Užití síly Vyjednávání Socializace	Univerzálně na všechny VNSA, selektivní výběr nástrojů podle typu aktérů	Zahrnutí teritoriálních VNSA s institucionální strukturou do mezinárodního systému (protostát) VNSA nepředstavující hrozbu = tolerance (bez uznání) VNSA představující hrozbu = eliminace	Výběrové uznání svrchovanosti VNSA (výběrová extenze principu suverenity)	-

Zdroj: Autor

Závěr

Tato stať představila sadu strategií, pomocí kterých je teoreticky možné zvládat násilí, jehož původcem jsou VNSA. Poukázala, jak rozmanitost škály těchto strategií vyplývá z rozdílného pohledu na chápání možností změny typu interakce VNSA ve třech důležitých teoretických tradicích mezinárodních vztahů. Ukázala rovněž, že i když opatření proti VNSA a jejich realizace jistě přísluší především doméně praktické mezinárodní politiky, nelze opominout důležitost politické vědy, neboť teoretické uvažování na akademickém poli sehrává při formulaci těchto opatření nezastupitelnou úlohu.

Problémy, které v dnešním světě někteří VNSA vyvolávají, a současně nedostatečná odpověď států na tyto problémy si žádají přehodnocení dosavadního postupu a nutnost využití širšího spektra strategií přístupů k nim. Využívání vícera strategií anebo souběžné uplatňování jejich částí bude důležité už proto, že „nejvzdornější VNSA mají hybridní charakter, využívají pragmatická i normativní témata k nárůstu své přitažlivosti, prostředků a schopnosti přežít“.¹ Budou-li chtít státy palčivý problém VNSA skutečně účinně řešit, bude nutné, aby postupovaly selektivně a aby sofistikovaně uplatňovaly příslušné postupy s ohledem na charakter a povahu konkrétního VNSA, proti kterému chtějí zasáhnout.²

Aby se tak stalo, bude ale třeba nejdříve změny postoje na straně států. Státy budou muset uznat nedostatečnost současných opatření proti VNSA. Ta nyní zahrnují buď vedení často nedůsledných a právně sporných (jednostranných) protipovstaleckých operací anebo ještě častěji naprostou pasivitu. Na rozdíl od v textu prvně uvedené strategie ale výsledkem tohoto pojetí pasivity není uznání těch

¹ THOMAS 2015, s. 190.

² Srovnej STEDMAN 1997, s. 44 a násl.

nejvíce kapacitních VNŠA. Navíc takto chápaná pasivita nevychází z přesvědčení o náležitosti takového postupu (normativně je nepřijatelný), ale z absence odhodlání proti VNŠA intervenovat. Státy totiž mají sklon uplatňovat takový protipovstalecký postoj, který je pro ně nejdosažitelnější a který jsou schopny uplatňovat s nejmenšími možnými náklady. V tomto směru proto budou muset přistoupit k zásadní proměně chápání VNŠA a postupně se orientovat na zavádění alternativních protipovstaleckých strategií, což bude vyžadovat flexibilitu, aby dokázaly tyto strategie pružně přizpůsobovat, např. v závislosti na změnu jednání a vystupování VNŠA v průběhu násilného konfliktu.¹ Jak tvrdí Claudia Hofmann a Ulrich Schneckener, státy „by si měly být vědomy existující škály přístupů [a] měly by se zaměřit na nalezení střední cesty, která by dovolila, aby realistické, liberální i konstruktivistické přístupy fungovaly na sobě nezávisle, avšak s nezbytným povědomím o možnostech vzájemné kombinace metod“.²

Nejkomplikovanější ale bude pro státy nepochybně ta skutečnost, že se budou muset do budoucna vyrovnat s nezbytností některé VNŠA uznat jako jim rovné. Státy si ale stále žárlivě střeží svá výsadní postavení v mezinárodním systému a jen velmi zdráhavě přiznávají nestátním entitám postavení státu. Z toho je zřejmé, že pokud k transformaci postoje států dojde, bude se jednat o pomalý a postupný proces a i míra uznání nebude jistě zpočátku plně odpovídat mezinárodně-právnímu postavení aktéra se všemi znaky státnosti.

Tak jako socializace a proměna identit u VNŠA bude komplikovaná a zdoluhavá, bude tomu podobně i na straně států.³ Důležité ale je, aby tento proces započal. V opačném případě mohou nastat jen dvě varianty dalšího vývoje. V první variantě dojde k zachování *status quo* se všemi negativy pro mezinárodní bezpečnost, k existenciálnímu ohrožení selhávajících států a především k prohlubujícímu se utrpení civilního obyvatelstva, které v důsledku absence zodpovědného vládnutí strádá nejvíce. V druhé variantě by muselo dojít v rámci OSN (či na jiné vhodné mezinárodní platformě) k zavedení konsenzuálního modelu řešení problematiky VNŠA. Bylo by třeba jasně definovat, kdy, kým, za jakých podmínek a jakým způsobem má dojít k intervenci proti VNŠA představujícímu akutní hrozbu. Takový přístup by ale s sebou nutně nesl redefinici Vestfálsky chápané suverenity a modelu kolektivní bezpečnosti.

Na mezinárodní půdě se účinný kolektivní postup proti agresorovi dosud nikdy nepodařilo vyjednat. Alternativně by bylo nutné stanovit a přijmout mechanismus, jakým by mezinárodní společenství mohlo posílit kapacitu nefunkčních států, aby ty se mohly (v souladu s vestfálským pojetím suverenity) proti VNŠA bránit samy. Propojení empirické a právní suverenity u států, které takovéto propojení ztratily, či lépe řečeno ho spíše ani nikdy neměly, neboť vznikly dohodou mezinárodního společenství a po celou dobu své existence empirickou suverenitu postrádají, se za více než půl století nezdařilo.⁴

¹ SCHNECKENER 2009, s. 26.

² HOFMANN a SCHNECKENER 2011a, s. 621.

³ WENDT 1992, s. 418.

⁴ Míněna jsou 50. a 60. léta 20. století, kdy se v důsledku 3. dekolonizační vlny ustavily v tomto smyslu nejproblematičtější státy tzv. třetího světa.

Bude tedy nejspíše úkolem pro další výzkum předložit cesty, jak optimálním způsobem vyvinout cílené socializační aktivity směrem k současným státům, aby si osvojily normy zahrnující respekt a uznání vůči takovým VNŠA, kteří si v souladu se zde diskutovanými strategiemi takový respekt a uznání zaslouží.

Literatura

- AXELROD, Robert a Robert O. KEOHANE. Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions. *World Politics*. 1985, roč. 38, č. 1.
- BARNETT, Michael a Raymond DUVALL. Power in International Politics. *International Organization*. 2005, roč. 59, č. 1.
- BELLAMY, Alex J. *Responsibility to Protect: The Global Effort to End Mass Atrocities*. Cambridge: Polity, 2009.
- BENARD, Cheryl. The Mechanics of De-Legitimization. In: Fenstermacher, Laurie (ed.). *Countering Violent Extremism: Scientific Methods & Strategies*. Boston: NSI Inc, 2015.
- BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth: Penquin Books, 1966.
- BLUMER, Herbert. *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 1986.
- BURCHILL, Scott (et al.). *The National Interest in International Relations Theory*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- BULL, Hedley. *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. Basingstoke: Palgrave, 1977.
- CALL, Charles T. Beyond the failed state: Toward conceptual alternatives. *European Journal of International Relations*. 2010, roč. 17, č. 2.
- CAPLAN, Richard. *A New Trusteeship?: The International Administration of War-torn Territories*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- CAPLAN, Richard. *International Governance of War War-Torn Territories: Rule and Reconstruction*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2005.
- CARR, Edward H. *Twenty Years' Crisis: 1919-1939*. New York: Harper Collins, 1964.
- CLUNAN, Anne L. a TRINKUNAS, Harold A. (eds.). *Ungoverned Spaces: Alternatives to State Authority in an Era of Softened Sovereignty*. Stanford: Stanford University Press, 2010a.
- CLUNAN, Anne L. a Harold A. TRINKUNAS. Alternative Governance and Security. In: Clunan, Anne L. a Trinkunas, Harold A. (eds.). *Ungoverned Spaces: Alternatives to State Authority in an Era of Softened Sovereignty*. Stanford: Stanford University Press, 2010b.
- DAHL, Robert. The Concept of Power. *Behavioral Science*. 1957, roč. 2, č. 3.
- DONNELLY, Jack. Realism. In: Burchill, Scott (et al.). *The National Interest in International Relations Theory*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2003.
- EVANS, Gareth. *The Responsibility to Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All*. Washington: Brookings Institution Press, 2009.

- GHECIU, Alexandra. *NATO in the "New Europe": The Politics of International Socialization after the Cold War*. Stanford: Stanford University Press, 2005.
- GOODMAN, Ryan a Derek JINKS. How to Influence States: Socialization and International Human Rights Law. *Duke Law Journal*. 2004, roč. 54, č. 3.
- HAUSHOFER, Karl (et al.). *Bausteine zur Geopolitik*. Berlin: Kurt Vowinckel, 1928.
- HERBST, Jeffrey (2000). *States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control*. Princeton: Princeton University Press, 2000.
- HOFMANN, Claudia. Engaging Non-State Armed Groups in Humanitarian Action. *International Peacekeeping*. 2006, roč. 13, č. 3.
- HOFMANN, Claudia a Ulrich SCHNECKENER. Engaging Non-State Armed Actors in State- and Peace-Building: Options and Strategies. *International Review of the Red Cross*. 2011a, roč. 93, č. 883.
- HOFMANN, Claudia a Ulrich SCHNECKENER. NGOs and Nonstate Armed Actors: Improving Compliance with International Norms. *United States Institute of Peace*, Special Report, č. 284, 2011b.
- CHECKEL, Jeffrey T. International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework. In: Checkel, Jeffrey T. (ed.): *International institutions and socialization in Europe*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2007.
- CHOJNACKI, Sven a Zeljko BRANOVIC. New Modes of Security: The Violent Making and Unmaking of Governance in War-Torn Areas of Limited Statehood. In: Risse, Thomas (ed.). *Governance Without a State: Policies and Politics in Areas of Limited Statehood*. New York: Columbia University Press, 2011.
- JACKSON, Robert H. Negative Sovereignty in Sub-Saharan Africa. *Review of International Studies*. 1986, roč. 12, č. 4.
- JACKSON, Robert H. Juridical Statehood in Sub-Saharan Africa. *Journal of International Affairs*. 1992, roč. 46, č. 1.
- JACKSON, Robert H. a Carl G ROSBERG. Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood. *World Politics*. 1982, roč. 35, č. 1.
- JERVIS, Robert (1999): Realism, Neoliberalism, and Cooperation: Understanding the Debate. *International Security*. 1999, roč. 24, č. 1.
- KINGSTON, Paul a SPEARS, Ian (eds.). *States-within-States: Incipient Political Entities in the Post-Cold War Era*. New York: Palgrave, 2004a.
- KINGSTON, Paul – SPEARS, Ian. Conclusions and Policy Options. In: Kingston, Paul a Spears, Ian (eds.). *States-within-States: Incipient Political Entities in the Post-Cold War Era*. New York: Palgrave, 2004b.
- KEOHANE, Robert O. (1984): *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton: Princeton University Press, 1984.
- KILCULLEN, David. Two Schools of Classical Counterinsurgency. *Small Wars Journal* [online], 2007 [cit. 2015-07-27]. Dostupné z <<http://smallwarsjournal.com/blog/two-schools-of-classical-counterinsurgency>>.
- KILCULLEN, David, PORTER, Matt a Carlos BURGOS. *U. S. Government Counterinsurgency Guide*. Washington: Bureau of Political-Military Affairs, 2009.
- KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: Od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1999.

- LEBOVIC, James H. *Deterring International Terrorism and Rogue States: US National Security Policy after 9/11*. London, New York: Routledge, 2007.
- LUDVÍK, Zdeněk. Teritoriálně ukotvený islamistický nestátní aktér využívající násilí a otázka regulace systémové anarchie. *Vojenské rozhledy*. 2015, roč. 24, č. 3.
- LUDVÍK, Zdeněk. Kompetence, ochota a zmocnění protipovstaleckých sil v severním Mali v letech 2012-2013. *Mezinárodní vztahy*. 2016, roč. 51, č. 2.
- LUTTWAK, Edward K. Give War a Chance. *Foreign Affairs*. 1999, roč. 78, č. 4.
- MAMPILLY, Zachariah C. *Rebel Rulers: Insurgent Governance and Civilian Life during War*. Ithaca: Cornell University Press, 2011.
- MANDEL, Robert. *Global Security Upheaval: Armed Nonstate Groups Usurping State Stability Functions*. Stanford: Stanford University Press, 2013.
- MIGDAL, Joel S. *State in Society: Studying how states and societies constitute and transform one another*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- MILLER, Benjamin. *When Opponents Cooperate: Great Power Conflict and Collaboration in World Politics*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2002.
- MOORE, R. Scott. The Basics of Counterinsurgency. *Small Wars Journal* [online], 2007 [cit. 2015-07-10]. Dostupné z <<http://smallwarsjournal.com/documents/moorecoinpaper.pdf>>.
- MORGENTHAU, Hans. *Politics among Nation: The Struggle for Power and Peace*. New York: Knopf, 1985.
- MSMW (editorial). Confrontation, Competition or Cooperation. *The Western Journal of Medicine*. 1985, roč. 142, č. 6.
- MUTHOO, Abhinay. *Bargaining Theory with Applications*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- PODDER, Sukanya. From Spoilers to Statebuilders: Constructive Approaches to Engagement with Non-State Armed Groups in Fragile States. *OECD Development Co-Operation Working Papers*, č. 5, 2012.
- RENO, William. How Sovereignty Matters: International Markets and the Political Economy of Local Politics in Weak States. In: Callaghy, Thomas, Kassimir, Ronald a Latham, Robert (eds.): *Intervention and Transnationalism in Africa: Global Networks of Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- REUS-SMIT, Christian. Constructivism. In: Burchill, Scott (et al.). *The National Interest in International Relations Theory*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- RISSE, Thomas (ed.). *Governance Without a State: Policies and Politics in Areas of Limited Statehood*. New York: Columbia University Press, 2011.
- ROMANCOV, Michael. Rusko a USA ve světle krize v Sýrii. *natoaktual.cz* [online], 2013 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/rusko-a-usa-ve-svetle-krize-v-syrii-dt9-/na_analyzy.aspx?c=A130930_142252_na_analyzy_m02>.
- SCHNECKENER, Ulrich. Fragile Statehood, Armed Nonstate Actors and Security Governance, s. 25. In: Bryden, Alan a Caparini, Marina (eds.). *Private Actors and Security Governance*. Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2006.

- SCHNECKENER, Ulrich. Spoilers or Governance Actors? Engaging Armed Non-State Groups in Areas of Limited Statehood. *SFB-Governance Working Paper Series*, č. 21, 2009.
- STEDMAN, Stephen J. Spoiler Problems in Peace Processes. *International Security*. 1997, roč. 22, č. 2.
- SPEARS, Ian. States-Within-States: An Introduction to Their Empirical Attributes. In: Kingston, Paul a Spears, Ian (eds.). *States-within-States: Incipient Political Entities in the Post-Cold War Era*. New York: Palgrave, 2004.
- STEIN, Arthur A. Coordination and Collaboration: Regimes in an Anarchic World. *International Organization*. 1982, roč. 36, č. 2.
- THOMAS, Troy. Coercing Violent Non-State Actors. In: Fenstermacher, Laurie (ed.). *Countering Violent Extremism: Scientific Methods & Strategies*. Boston: NSI Inc, 2015.
- TILLY, Charles. War Making and State Making as Organized Crime. In: Evans, Peter B., Rueschemeyer, Dietrich a Skocpol, Theda (eds.): *Bringing the State Back In*: Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1999.
- VINCI, Anthony. *Armed Groups and the Balance of Power*. London, New York: Routledge, 2009.
- WALT, Stephen M. What Should We Do if the Islamic State Wins? *Foreign Policy* [online], 2015 [cit. 2015-07-21]. Dostupné z: <<http://foreignpolicy.com/2015/06/10/what-should-we-do-if-isis-islamic-state-wins-containment>>.
- WEINSTEIN, Jeremy. *Inside Rebellion: The Politics of Insurgent Violence*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- WENDT, Alexander. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*. 1992, roč. 46, č. 2.
- WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- WHYTE, Alexander. Neorealism and Neoliberal Institutionalism: Born of the Same Approach? *e-International Relations* [online], 2012 [cit. 2016-06-11]. Dostupné z: <http://www.e-ir.info/2012/06/11/neorealism-and-neoliberal-institutionalism-born-of-the-same-approach>.
- WIEGAND, Krista E. *Enduring Territorial Disputes: Strategies of Bargaining, Coercive Diplomacy, and Settlement*. Athens and London: University of Georgia Press, 2011.
- ZIMMERN, Alfred E. *The League of Nations and the Rule of Law 1918–1935*. London: Macmillan, 1935.

RESUMÉ

Násilní nestátní aktéři nepředstavují homogenní skupinu, která by vždy a za všech okolností představovala svému okolí výlučně bezpečnostní hrozbu. V některých případech násilní nestátní aktéři naopak dokáží jako jediní bezpečnost poskytovat. Tomu by i měly odpovídat strategie, jaké státy proti násilným nestátním aktérům užívají. Tato stať tyto strategie klasifikuje a hierarchizuje jejich širokou škálu, s jakou jsou v odborné a akademické literatuře popsány. Činí tak s pomocí konceptu

interakce aktéra a možnosti její změny jako klíčového definičního znaku mezinárodního systému. Zachycuje, jak je tento definiční znak nahlížen ve třech důležitých paradigmatech mezinárodních vztahů - (neo)realistickém, neoliberálním a konstruktivistickém - a ukazuje, jak se zásadním způsobem teoretické myšlení akademického pole odráží při konceptualizaci strategií proti násilným nestátním aktérům. Ve svém závěru stať načrtává perspektivu nezbytnosti osvojení si širšího spektra strategií vůči násilným nestátním aktérům státy v rámci jejich politické praxe, má-li dojít systémovému a dlouhodobě udržitelnému řešení této problematiky; současně ale poukazuje i na řadu úskalí, se kterými bude nutno se v rámci tohoto multistrategického přístupu vypořádat.

Klíčová slova: Násilní nestátní aktéři, strategie států, interakce aktéra, teorie mezinárodních vztahů.

S U M M A R Y

LUDVÍK, Zdeněk: THEORETICAL SCHOOLS OF INTERNATIONAL RELATIONS AND THEIR REFLECTION IN THE TYPOLOGIES OF STRATEGIC APPROACHES TO VIOLENT NONSTATE PLAYERS

The violent non-state players are not a homogeneous group, which would always and under all circumstances exclusively represents security threat to its surroundings. On the contrary, in some cases, the violent non-state players are able to provide security. This fact should be consistent with the strategies used by states against the violent non-state players. This paper classifies these strategies and hierarchizes their wide range which has been described in professional and academic literature. It does so with the help of the concept of the player's interaction and the possibility of its change as a key substantial feature of the international system. It shows how this substantial feature is seen in three important paradigms of international relations – (neo)realistic, neoliberal and constructivist – and demonstrates how fundamentally the theoretical thinking of the academic field has been reflected when the strategies against the violent non-state players are being conceived. In conclusion, the paper outlines the perspective of the necessity of adopting a wider spectrum of strategies against the violent non-state players by states in their political practice in order to achieve a systemic and sustainable solution of this issue; but it also points out to a number of pitfalls that will need to be tackled in this multi-strategic approach.

Keywords: violent non-state players, states' strategy, player interaction, theories of international relations.

Dedikace

Tato stať vznikla v rámci programu Progres Q18 *Společenské vědy: od víceoborovosti k mezioborovosti*, řešeném na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy.